

תגובות

כשרות בצימר / הרב אברהם לזר

בגיליון 122 של אמונת עתיך (עמ' 149-151) כתב הרב יצחק דביר על בעיות כשרות מצויות בצימרים. בין הנקודות שהרב דביר כתב עליהן, הוא הזכיר גם קומקום ומכונת קפה, וכתב:

מן הדין השימוש בקומקום מותר, משום שבדרך כלל לא עושים בו שימוש אסור... במכונות קפה בצימרים, שאיננו יודעים באילו קפסולות השתמשו בהן קודם לכן, אנו חוששים שמא השתמשו בקפסולות המכילות חומרי טעם או אבקות חלב שאינם כשרים (החשש קיים בעיקר בקפסולות מייבוא אישי), ועלינו להכשיר את המכונה לפני השימוש.

נראה שהרב דביר הקל כאן בדבר שרוב הפוסקים נקטו לאיסור, בכך שהתיר להשתמש בקומקום ובמכונת קפה ללא טבילתם כדין. הרי יש לבדוק אם המכל שהוא מרתיח בו את המים עשוי ממתכת, ולדון אם הוא חייב בטבילה מדאורייתא או לא. כיוון שעצם הדין של טבילת כלי חשמל נשמע תמוה למי שלא מכיר את ההלכה הזו, נרחיב מעט. כיוון שמדמים בדברים מסוימים את דיני טומאה וטהרה לדיני טבילת כלים, וכיוון שבדיני טומאה וטהרה הדין הוא שהמחובר לקרקע אינו מקבל טומאה, אפשר לומר שכך גם לגבי טבילת כלים, שכלים המחוברים לקרקע פטורים מטבילה, וכך מביא בשו"ת 'שב יעקב'¹. יש המחמירים בזה, ולא מדמים בין הסוגיות, לפטור כלים המחוברים מטבילת כלים.² אומנם למעשה מצינו שגדולים ויראים סומכים להקל ולא להטביל כלים המחוברים לקרקע, ולכן פוק חזי שלא מטבילים את הברזים בבית טרם השימוש בהם. על פי זה יש מי שרצה לדון בכלי חשמל ככלים המחוברים לקרקע ופטורים מטבילה, כיוון שהשימוש בהם הוא רק בחיבורם לשקע החשמלי, וכך פסק ה'חלקת יעקב'³, וכך מורה להלכה הרב אליקים לבנון.⁴ אומנם רוב הפוסקים חלוקים על זה ומחייבים להטביל כלי חשמל, ולא דנים אותו כמחובר לקרקע. כך לדוגמה ב'שבט הלוי'⁵ (שכתב שלהחשיב חשמל כמחובר זה 'הבל ורעות רוח'), וכך ב'תשובות והנהגות'⁶ ('כיון שהדיוט מכניס ומוציא ועומד לכך אין זה חיבור גמור ליהוי כקרקע וצריך טבילה כדין'), כך בשו"ת 'מנחת יצחק'⁷, ועוד. וכך אכן נראה, שלא מצינו מי שאסר הוצאת תקע של מכשיר

1. שו"ת שב יעקב, סי' לא.

2. עיין חידושי חתם סופר על השו"ע, יו"ד סי' קכ"ט ק"ו.

3. חלקת יעקב, יו"ד סי' ז, מא, מג.

4. הרב אליקים לבנון, אמונת עתיך 97 (תשע"ג), עמ' 116-119.

5. שבט הלוי, ח"ב סי' נז.

6. תשובות והנהגות, ח"א סי' תנ.

7. מנחת יצחק, ח"ח סי' ע; שם, ח"ט סי' פג; וע"ע שם ח"ג סי' עז.

חשמל מכובה בשבת מתוך השקע **מטעם סותר**, רק משום שתולש את הכלי מלהיות מחובר.

גם 'ערוך השלחן'⁸ כתב:

ודע דלא ראינו מעולם שיטבילו היורות של ברזל או של נחשת הקבועים בהתנורים שמחממין בהם הרבה חמין. ואין לומר מטעם דהמחברים לתנור והתנור מחובר לקרקע ודינם כקרקע ולא ככלי שהרי **קיי"ל דתלוש ולבסוף חיבורו הוה כתלוש** לענין הכשר זרעים ועכו"ם וגם לענין שחיטה דעת הרי"ף והרמב"ם דהוה כתלוש כמ"ש בסי' ו' סעיף ד' ע"ש...

וכן הוא גם בהלכות מקוואות לגבי פסול כלי או דבר המקבל טומאה, שחיבר אותו לקרקע בטרם הפקעתו מלהיות כלי - לא מפקיע ממנו מלהיות כלי, וזה אף כשחיבר אותו ממש ולא רק בהכנסת החוט לקיר. לכן לא נראה שאפשר לסמוך על כך ולפוטרו מטבילה (אומנם בסברת ערוה"ש יש לומר שכלי שעיקר עשייתו מיועד להתחבר לקרקע, כן בטל מהיות כלי כאשר חיברו לקרקע, אך כאן אפילו לא מדובר על **חיבור** לקיר אלא על **מגע** של התקע בברזל שבשקע, ורק אנחנו בלשונו קוראים לסגירת מעגל חשמלי על ידי מגע - 'חיבור').

זאת ועוד, כאשר מדובר על קומקום חשמלי נשלף, הרי השימוש שלו איננו רק בחיבורו לחשמל, שהרי אחרי גמר פעולת ההרתחה, הקומקום משמש גם כלי למזיגת המים (בניגוד לטוסטר וכד'), שכאשר הוא מנותק מהחשמל, אין בו כבר שום שימוש, והאוכל שבו נשאר מוטל בינתיים כאבן שאין לה הופכין). לכן לכאורה גם למקלים שלא להטביל כלי חשמל (וכבר כתבנו שאין זו דעת רוב הפוסקים), חייבים להטביל קומקום לפני השימוש בו!

גם בנוגע להיתר של 'כלי סחורה'⁹ שעליו סמכו כמה פוסקים להתיר לעיתים שימוש בכלים לא טבולים בבתי מלון וכדו', ההיתר אינו ברור כ"כ. הכלים הרי מיועדים ממש לאכילה בהם ולא רק להשכרה ערטילאית חסרת ייעוד. ובצימר, בניגוד לבית מלון, קשה עוד יותר לסמוך על ההיתר הזה, שהרי אין שום מניעה לבעל הבית להשתמש בכלים כאשר אין לו אורחים בצימר, כדי להכין לעצמו בשר על המנגל, להרתיח מים בקומקום, וכד'. מכאן שהם כלל וכלל לא כלי סחורה אלא כלי סעודה שבעה"ב משכיר לך לשימושך, אבל הם התחייבו בטבילה כבר אצלו (וכך אכן נראה שהרב דביר לא סמך על ההיתר הזה, שכאמור דחוק מאוד, וכתב שכן צריך להטביל את רשת המנגל).

אם כן, בצימר יש לאסור שימוש בקומקום (או מכונת קפה, אם אכן מכל הרתחת המים הוא ממתכת, כדלעיל), מחשש שאינם טבולים. וכיוון שלצערנו זו הלכה שנשכחה אף מרבים ויראים, אפשר להניח שכלי החשמל **בוודאי** לא נטבלו, ואין כאן רק חשש אלא חיוב מדינא.

8. ערוך השלחן, יו"ד סי' קכ סעי' לט.

9. שו"ע, יו"ד סי' קכ סעי' ח.

תגובה לתגובה / הרב יצחק דביר

יישר כוח לרב אברהם לזר על הבירור המקיף.

לפסק ההלכה שבו נקטנו להתיר את השימוש בקומקום ובמכונת קפה גם ללא טבילה, קדמה התייעצות עם מו"ר הרב אליקים לבנון. למעשה נקטנו להקל בכך מחמת שני צדדים:

א. לא פשוט כלל שישנו צורך לטבול כלים חשמליים, מחמת שאינם מוגדרים ככלי סעודה. על שיטתו של הרב לבנון בעניין זה ראו בהרחבה באמונת עתיך 97 (תשע"ג), עמ' 116-119.

ב. ישנם כמה פוסקים שהתירו את השימוש בכלים שאינם טבולים למתארח שאין בידו לטבולם (פשוט שזו המציאות בכלי חשמל, שאינו רשאי לטבולם בלא רשות, וקרוב לוודאי שבעל הצימר יסתייג מטבילתם), כפי שכתבו בשו"ת 'אבני נזר',¹⁰ 'בית אב"י',¹¹ הגרש"ז אויערבאך¹² והגר"י אריאל.¹³

בצירוף שני אלו הורה הרב לבנון שאין חובה לטבול את הכלים הללו.

ערלה בגידול מטע אבוקדו לזרעים - תגובה / ד"ר משה זקס

קראתי את מאמרו של הרב סוחובולסקי, 'ערלה בגידול מטע אבוקדו לריבוי כנות מגרעיניו ולא לאכילה', אמונת עתיך 121 (תשע"ט), עמ' 47-51. אף שכבר עשרות שנים איני עוסק במחקר המעשי החקלאי-הלכתי, המאמר ההלכתי על איסור ערלה בזרעים מפירות אבוקדו עורר אותי להעיר על פגמים אפשריים בניתוח הצד החקלאי שעומד בבסיס הדיון ההלכתי הכלול במאמר ומסקנותיו.

לפי הידוע לי מהעבר, מגדלים בארץ (ואולי בכל האזורים הסובטרופיים) זני אבוקדו למאכל ולייצוא מקבוצת הזנים הגואטמלית או מיכלואיה, אך לעומתם הכנות הן מהקבוצה המערב הודית שמוצאה מאמריקה המרכזית. בתנאינו, זאת בעיקר כדי למנוע נזקי מליחות הקיימת ובפרט במי ההשקיה, והכנות המערב הודיות עמידות יותר. אני מניח שלא היו שינויים גדולים בסדר זה. לפי זה, גידול הזרעים לכנות הוא של הקבוצה המערב הודית, שפירותיה אינם עומדים אצלנו כלל למאכל, עקב איכותם הירודה, ולכן אין סיבה לאסור אפילו את הפירות כערלה. נקודה נוספת היא ההתייחסות לברכת פרי העץ על הזרעים, שממנה נלמד במאמר כי יש חשש ערלה. להבנתי אין זרעי אבוקדו שראויים למאכל, ולכן אין סיבה לאוסרם אף בזני המאכל.

10. אבני נזר, או"ח תי"ח ס"ק י"א, לשיטתו שס"ל שאין איסור שימוש בכלים שאינם טבולים אפילו מדרבנן, ורק מבטל עשה איכא.

11. שו"ת בית אבי (הרב יצחק אייזיק ליבס), יו"ד סי' קטז.

12. שו"ת מנחת שלמה, ח"ב סי' ו אות יד; ועי' בהערות שם שהביאו שבמקום אחר כתב הגרש"ז אויערבאך להתיר רק באקראי ובשעת הדחק.

13. שו"ת באהלה של תורה, ח"א יו"ד סי' יט.

תגובה לתגובה / הרב אברהם סוחובולסקי

המאמר נכתב אחרי בירור אצל שואל השאלה שהוא מגדל את זני האבוקדו. המגדל אמר שזנים אלו ראויים לאכילה, אך לא עומדים לאכילה ולא מיועדים לכך. לאור הגדרה זו התבאר במאמר שאומנם עץ מאכל שנטע לסייג ולא לצורך פירותיו - פטור מדיני ערלה, אך המגדל עץ לצורך פירותיו ולא לצורך אכילתם, ייתכן שדינו שונה ואינו כלול בפטור של 'הנוטע לסייג ולקורות'.

ולהערה השנייה - אין לקשר את שאלתנו לסוגיה העוסקת בברכה על זרעי פירות שאינם ראויים לאכילה. אכן גרעיני האבוקדו אינם ראויים לאכילה, אך ודאי אם נטע העץ לצורך אכילה היו גרעיניו אסורים בערלה, שנאמר: 'את פריו' - את הטפל לפריו, שאף הגרעין אסור בערלה. מסוגיית ברכות ביררנו מהי ההגדרה והמשמעות המדויקת של הלימוד 'את פריו' - 'את הטפל לפריו' האוסר גרעיני פירות בערלה (אף שאינם ראויים לאכילה). ייתכן שבמקרה שמגדל העץ לצורך גרעיני האבוקדו בלבד, הדין שונה, כפי שהתבאר במאמר.

